

Valtioneuvoston periaatepäätös ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi

Valtioneuvosto on 21.1.2010 tehnyt seuraavan periaatepäätöksen ohjelmaksi kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi vuosina 2010–2015 ja päättänyt ohjelman toimenpiteiden toteuttamisesta. Ohjelma toteutetaan voimassa olevan valtionalouden kehyspäätöksen puitteissa.

Johdanto

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaan hallituskauden keskeiset asuntopoliittiset toimenpiteet määritetään asuntopoliittisessa toimenpideohjelmassa. Siinä päätettiin ohjelman laatimisesta vammaisten, mukaan lukien kehitysvammaisten asuntojen tarjonnan lisäämiseksi laitospaikkojen vähentämiseksi.

Arvioidaan, että Suomessa on 35 000–40 000 kehitysvammaista henkilöä, joista suuri osa tarvitsee runsaasti yksilöllistä apua ja tukea asumisessaan. Suomessa on 18 laitosta, joiden toiminta on kokonaan tai pääosin suunnattu palvelemaan kehitysvammaisia henkilöitä. Toukokuussa 2009 kehitysvammalaitoksissa oli noin 2 000 henkilöä pitkäaikaispaikoilla ja lyhytaikaisessa kuntouttavassa hoidossa noin 400 henkilöä. Omaisten luona asuu noin 13 000 kehitysvammaista henkilöä, joista noin puolet on aikuisia kehitysvammaisia henkilöitä. Näistä suuri osa tarvitsee mahdollisuuden itsenäiseen asumiseen.

Kehitysvammaisten laitoshoidon vähentäminen ja aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden lapsuudenkodeista muuttamisen mahdollistaminen edellyttää monia toimenpiteitä asuntotarjonnan lisäämisen ohella, tärkeimpinä yksilöllistä asumista tukevat palvelut sekä asumiskustannusten hallinta.

Ohjelman tavoitteet

Hallituksen asuntopoliitiikan tavoitteena on sovittaa yhteen ihmisten asumisen toiveet ja tarpeet, yhteiskunnan tarpeet ja kestävä kehitys. Hallitus edistää jokaisen mahdollisuuksia tarpeitaan ja toiveitaan vastaavaan asumiseen. Kehitysvammaisten asumisohjelman tavoitteena on mahdollistaa kehitysvammaisille henkilöille yksilöllinen asuminen, joka vahvistaa heidän osallisuuttaan ja yhdenvertaisuuttaan yhteisössä sekä yhteiskunnassa.

Ohjelman tavoitteena on vuosina 2010–2015:

- vähentää laitospaikkoja nopeasti, suunnitelmallisesti ja hallitusti sekä mahdollistaa muuttaminen lapsuudenkodeista tuottamalla kehitysvammaisten henkilöiden tarpeita ja toiveita vastaavia asumisratkaisuja ja tarjoamalla yksilöllisiä palveluja ja tukea.
- tuottaa pitkäaikaisesta laitoshoidosta muuttaville kehitysvammaisille noin 1 500 asuntoa ja lapsuudenkodista muuttaville aikuisille kehitysvammaisille noin 2 100 asuntoa.
- tuottaa ohjelmakaudella yhteensä 3 600 kehitysvammaisille henkilöille tarkoitettua asuntoa, josta vuosittain noin 600 asuntoa.

Toimenpiteet

A. Asuntotarjonta ja asumiskustannusten hallinta

1. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) erityisryhmien asumisen investointiavustuksella tuotetaan vuosina 2010–2015 kehitysvammaisille noin 470 uutta asuntoa vuosittain ja tuetaan vähintään 60 kehitysvammaisten asunnon peruskorjaamista vuosittain. ARAn erityisryhmien asumisen investointiavustusta osoitetaan noin 30 milj. euroa vuodessa kehitysvammaisten asumiseen.
2. Raha-automaattiyhdistys (RAY) varautuu vuosittaisen määrärahan puitteissa osoittamaan investointiavustusta enintään 4,9 milj. euroa vuodessa järjestöjen tukiasuntojen hankinnan ja rakentamisen rahoitukseen. Tällä rahoituksella voidaan hankkia tai rakentaa noin 130 tukiasuntoa vuodessa.
3. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) erityisryhmien asumisen investointiavustuksen avustusmäärä nostetaan enintään 50 %:iin kehitysvammaisten asuntokohteissa. Korkeinta avustusprosenttia sovelletaan tapauskohtaisesti ottaen huomioon kohteen erityisvaatimukset ja kustannukset, eikä sitä näin ollen myönnetä kaikkiin avustuskohteisiin.
4. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) erityisryhmien asumisen investointiavustusta myönnetään vain erittäin perustellusta syystä kehitysvammalaitosten alueella olevien rakennusten muuttamiseksi avohuollon asumisyksiköiksi. Kehitysvammaisten henkilöiden mahdollisuus valita asuinpaikkansa ja asumisratkaisunsa edellyttää, että heidän asumisensa järjestetään muun asuntokannan seassa.
5. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) kehittää yhteistyössä alan toimijoiden kanssa asumisratkaisuja kehitysvammaisten henkilöiden erilaisiin tarpeisiin, ml. autistit, vaativaa hoitoa tarvitsevat ja haastavasti käyttäytyvät kehitysvammaiset, sekä asumisratkaisuihin liittyviä laatuohjeita. Työssä hyödynnetään ARAn, TEKESin ja muiden tahojen kehittämisrahoitusta.

B. Laitoshoidon vähentäminen ja asumispalvelujen kehittäminen

6. Erityishuoltopiirien/kuntayhtymien ja alueen kuntien sekä muiden keskeisten toimijoiden (asuntojen rakennuttajat, asumispalvelujen tuottajat, kehitysvammaisten ja omaisten edustajat) muodostama työryhmä laatii syyskuun 2010 loppuun mennessä suunnitelman siitä, miten alueellisesti edetään laitoshoidosta kehitysvammaisten henkilökohtaiset tarpeet huomioon ottaen yksilöllisempiin asumisratkaisuihin.
7. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla laaditaan yhteistyössä erityishuoltopiirien/kuntayhtymien ja Kuntaliiton sekä muiden keskeisten toimijoiden kanssa vuoden 2010 loppuun mennessä koko maata kattava suunnitelma siitä, miten mahdollisesti tarvittava laitoshoido tai sitä vastaava toiminta toteutetaan ohjelmakauden jälkeen.

8. Sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä alan toimijoiden kanssa tukee laitoshoidon vähentämiseen ja sitä korvaavien palveluratkaisuihin liittyvää kehittämistoimintaa ja arviointia erityisesti yksilöllisten asumisratkaisujen kehittämiseksi monivammaisille ja haastavasti käyttäytyville kehitysvammaisille henkilöille. Hyödynnetään TEKESin, KASTE-ohjelman ja muiden tahojen rahoitusta.
9. Sosiaali- ja terveysministeriön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL), Kuntaliiton ja kuntien yhteistyönä kehitetään palvelusuunnitelmien laadintaa ja henkilökohtaisen avun muotoja osana kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisiä palvelukokonaisuuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee yhdessä THL:n, Kuntaliiton, kuntien sekä alan järjestöjen kanssa verkkokäsikirjan vammaispalvelulain toimeenpanon ja sen seurannan tueksi.
10. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) edistää yhteistyössä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa ajantasaisen seurantajärjestelmän aikaansaamista kehitysvammaisten laitoshoidon tilanteesta, sitä korvaavasta asunto-tuotannosta ja -hankinnasta sekä asumista tukevien palvelujen kehittymisestä.